

Min skolegang (1)

Det var en lille genert og beklemt knægt, der skulle starte sin skolegang i Østre Skole i Aaker i 1930, for med mine seks år begyndte jeg egentlig min skolegang et år tidligere end nødvendigt. Min onkel, Aage, havde terpet læsning og regning med mig, siden jeg var fem år, og selv om jeg syntes, det var meget sjovt at kunne regne og læse, ville jeg mange gange hellere have haft tid til at lave så meget andet, men der var ikke nogen slinger i valsen fra hans side. Jeg skulle helst have den daglige dosis af viden pumpet ind i min lille drengenhjerne hver aften efter spisetid, så jeg kunne begå mig, når jeg kom i selskab med jævnaldrende.

Uden at prale viste det sig også meget hurtigt, at jeg var mindst tre hanefjed foran alle mine klassekammerater i 1. klasse, som Marie Kofoed var lærerinde for. Hun var en sød, gråhåret gammeljomfru med en hårknold i nakken, der kun ville os vores bedste, og jeg blev meget hurtig glad for hendes måde at undervise på.

Glæden blev dog ret hurtig til en skuffelse, for da jeg var længere fremme end de øvrige elever, endte det med, at jeg gik helt i stå, fordi der blev terpet ting, som jeg havde lært for længe siden.

Havde jeg det kedeligt i timerne, og det varede til dels i 2. klasse også, havde jeg det til gengæld strålende i frikvartererne, hvor jeg kunne brillere med gymnastiske øvelser i de udendørs bomme - og det var jo alle skolens elever, der kunne se, hvordan jeg kunne gå armgang og lave svalereder. Til den årlige eksamen blev jeg altid kaldt frem for den samlede skolekommission, og jeg gjorde naturligvis mit allerbedste for at vise, hvor dygtig jeg var.

Undervisningen blev lidt mere interessant, da jeg kom op i 2. klasse, for her gik elever, der havde fået undervisning et år mere end mig. Det var jo sådan i de "gode, gamle" dage, at vi naturligvis gik i skole i syv år, et år i 1. klasse og to år i 2.-, 3.- og 4. klasse.

Vi gik kun i skole hver anden dag fra kl. 8-14, og vores fag var ikke nær så mange som i vore dage, men til gengæld lærte vi en masse, fordi der var den fornødne tid til at gå i dybden med emnerne. 1. og 4. klasse gik i skole på de samme tre dage, og 2. og 3. klasse gik de tre øvrige dage.

Dansk med diktat, genfortælling og tegnsætning, regning, bibelhistorie og danmarkshistorie var de fire hovedelementer i undervisningen, men der blev også puttet geografi og tegning ind i enkelte timer, og om sommeren blev der også puttet lidt udendørs gymnastik ind i timeplanen. Det foregik i vort daglige tøj, for der var ikke tale om, at vi kunne klæde os om - og slet ikke at vi kunne få bad bagefter, for det var faktisk vild luksus i mine barndom. Når jeg som dreng skulle til storvask, foregik det i en stor vaskebalje af træ, og vandet blev varmet op i murgryden. Men tilbage til skolegangen. Ind imellem fik vi da også læst en historie af vores lærerinde eller lærer, og så var der musestille, og alle sad og lyttede med åben mund.

Skolestuerne blev varmet op med kakkelovn, og der var altid dejligt varmt, for Moster, søster til lærer Jens Oswald Nielsens kone, var altid tidligt oppe og sørgede for at få tændt op i de to kakkellovne, så ingen skulle sidde og fryse. Der blev fyret med kul eller koks, og endnu kan jeg huske, hvordan lugten rev i mine næseborer, da kullene blev smidt ind på gløderne, da jeg i perioder sad meget tæt på kakkellovnen.

Ind imellem blev jeg flyttet rundt ved skolebordene, og som regel var det, fordi jeg skulle hjælpe de kammerater, der havde lidt svært ved at følge med i undervisningen. Men det blev nu ikke altid til den store hjælp, for flere havde meget svært ved at følge med. Dreng er dreng, og så fandt vi naturligvis på andre ting.

Lusevæddeløb

Jeg husker tydeligt, mens jeg sad ved siden af - lad mig blot kalde ham ved et opdigtet navn, Niels Peter - lavede vi alle tiders væddeløb på skolebordet. Min sidekammerat havde lus, og så fangede han et par stykker, som han

satte ved siden af hinanden. Så gjaldt det for os to drenge om at få "vores" lus først over målstregen. Det gik godt længe, men så opdagede vores lærer, hvad vi havde for, så vi fik en ordentlig røffel, og "Niels Peter" blev sendt hjem med besked om ikke at komme igen, før hans lus var forsvundet. Det var han ikke ked af, for skolegang interesserede ham ikke en døjt. Til gengæld blev jeg meget hurtigt ked af det, for det viste sig, at han havde smittet mig. Da jeg opdagede det, turde jeg i første omgang ikke fortælle min bedstemor det. Det var en meget stor skam at have lus, så i løbet af forholdsvis kort tid, fik jeg oparbejdet en stor lusekoloni, der gav en masse kløe i hovedbunden.

En skønne dag opdagede bedstemor, at jeg ofte kløede mig i håret, og da hun insisterede på at kigge mig nærmere efter, blev det meget hurtigt afsløret, at jeg var luseopdrætter. Hun fandt både levende lus og deres æg - og der var mange, påstod hun - mens jeg brødebetyngt kneb en tåre, da jeg fik en ordentlig omgang skældud, fordi jeg ikke havde fortalt, at jeg havde fået lus. Hendes opdagelse blev gjort et par uger, før vi skulle have sommerferie, og bedstemor gav meget tydeligt udtryk for, at når jeg havde rendt med lus i længere tid, kunne jeg også godt gøre det et par uger endnu, så hun kunne vente med at afluse mig i sommerferien. Jeg måtte naturligvis finde mig i, hvad hun bestemte, for hendes ord var lov, når det gjaldt mig - men samtidig var hun det menneske, jeg holdt mest af i min barndom. Jeg var knyttet meget stærkt til hende, for det var altid hende, der tog mig i forsvar, når mandfolkene, min onkel og bedstefar, var for hårde i deres krav til mig.

Men tilbage til mine lus. Jeg havde til dels vænnet mig til deres tilstedeværelse og den kløe, der gav i hovedbunden, så jeg tog det helt roligt, da hun proklamerede, at der skulle gå et par uger mere. Vi fik sommerferie, og allerede dagen efter gik den store hovedrengøring i gang.

Først blev håret vasket flere gange med brun sæbe, og da det var overstået, blev hele hovedbunden pjasket ind i petroleum, og der blev bundet et håndklæde omkring hovedet, så jeg nærmest lignede Alladin. Men situation var helt anderledes end Alladins, for der var absolut

ikke faldet nogen appelsin i min turban, og jeg følte mig som en paria, en person, der var smidt ud af samfundet. Det passede mig aldeles ikke at rende rundt med en sådan turban, for hvad ville folk sige, hvis der kom fremmede og så mig i den mundering. Jeg ville skamme mig over alle grænser, hvis det skete, men heldigvis kom der ikke nogen, og et par dage efter blev jeg befriet for min turban og kunne leve det frie liv igen.

Det var nu dejligt at blive befriet for disse "husdyr", men allerede kort tid efter sommerferien måtte jeg igennem samme omgang igen, for da vi startede i skole igen, blev jeg igen sat sammen med Niels Peter, og han var aldeles ikke blevet afluset. Da jeg blev sat sammen med ham tredje gang, tog min bedstemor affære og meddelte vores lærer, at det skulle han ikke prøve på endnu en gang, for hun havde andet at bestille end at afluse mig - og sådan blev fremover.

Jeg elskede skolen

Jeg var ualmindelig glad for at gå i skole, ja, jeg elskede faktisk min skole, og jeg så op til min lærer med stor respekt. Han havde en fin evne til at gennemgå og gøre undervisningen interessant, så jeg sad og lyttede meget koncentreret, og da jeg var meget interesseret i at lære noget og ønskede at fortsætte med at gå i skole for at kunne gå videre og få en uddannelse som enten lærer eller journalist, var jeg naturligvis 100 pct.

koncentreret. Det bevirkede, at jeg sjældent læste på mine lektier, selv om jeg fik besked på det derhjemme. Men jeg kunne dem altid, så det var sjældent, jeg blev hørt. Dog var jeg sikker på, at jeg skulle høres, når vi havde den årlige eksamensdag og præsten og skolekommissionen kom for at høre, hvad vi kunne.

Vi elever var lidt beklemte ved det fine besøg, for de mødte jo op i stiveste puds med kravetøj og slips og mørkt tøj, som om det var en højtidsdag - og det var måske også for os alle. Det var i det mindste en anderledes dag, for netop kun denne ene dag om året kunne vi købe slik i et lille udsalg i lærerens vaskehus, hvor bagermester Johannes Dam, Aakirkeby, diskede op med mange fristelser.

Jeg husker tydeligt, at jeg fik 25 øre med, og det var en festdag for mig, for der blev ikke ruttet med penge til at slikke for som i vore dage. Der var ikke så meget at slå til måls med, for et lille husmandssted på 16 tdr. land gav ikke det store overskud fra sig under landbrugskrisen først i 30'erne.

Min 25 øre blev brugt til to Napoleonskager til 10 øre pr. stk. og for de fem øre købte jeg fem ruller "strømpebånd", der var lakridsruller med en sukkerkugle inde i midten - og så skal jeg love for, der blev "guffet" i den store stil af os alle.

Men det blev hurtigt hverdag igen, og skolegangen kom ind i sin vante rytme med alt, hvad det førte med sig.

Jeg blev kammerat med lærerens søn, Uffe, og vi havde mange dejlige timer sammen. Jeg kom i lærerhjemmet og blev godt modtaget, når jeg fik lov til at gå og lege, men det hørte til sjældenhederne. Jeg skulle bestille noget derhjemme, og kun en enkelt gang forsøgte jeg at gå uden at få forlov. Det resulterede i en kæmperøvfuld, og ellers sad øretæverne let hos min bedstemor, så jeg gjorde det kun denne ene gang.

Men tilbage til min skolegang. Jeg sad ved det øverste bord de fem sidste år, jeg gik skole. Vi blev placeret efter de karakterer, vi fik til eksamen, så jeg var i den ulykkelige situation, at jeg ikke kunne lave sjov uden, at det blev opdaget med det samme.

Men jeg opnåede da at få en knaldende lussing af læreren - den eneste under hele skolegangen - for i en middagspause lå vi drenge og diskuterede, hvem der turde låse døren til skolestuen indefra, så læreren ikke kunne komme ind.

Det turde jeg, forkyndte jeg med høj røst, så da Oswald Nielsen kom tilbage efter sin middag, mødte han en lukket dør, og da han havde rykket i den og skældt ud med høj stemmeføring et øjeblik, gik jeg hen og låste op. Han spurgte - rød i hovedet og temmelig ophidset - hvem der havde låset døren, og da jeg sagde, som det var, at det havde jeg, fik jeg en knaldende lussing lige på stedet. Jeg ville vise, at jeg var et mandfolk, og uden at fælde en tåre, traskede jeg hen på min plads, mens alles øjne fulgte mig med spænding. Der kom ikke en tåre, så jeg blev naturligvis dagens mand i klassen, og jeg soledede mig

i deres beundring. Men samtidig var jeg ked af det, for jeg så i øjnene, at nu var det slut med at komme i lærerens hjem for at lege med hans søn. Men sådan gik det ikke, for min kammerat spurgte snart, om jeg ikke kom og legede. Jeg sagde, at der vist ikke var særligt heldigt efter det, jeg havde foretaget mig, for det var egentlig temmelig dumt gjort af mig. Han svarede, at hans far havde spurgt, hvorfor jeg ikke kom og legede længere, og han havde bedt ham om at sige til mig, at jeg bare kunne komme. Jeg tog mod til mig, og da jeg kom, bad jeg om en undskyldning, og fra den dag blev jeg hans kæledægge, der faktisk fik særundervisning, for han havde sat sig i hovedet, at jeg skulle fortsætte med at læse videre og gå i realskolen.

En skuffelse

Der forsøgte han at overbevise mine bedsteforældre om adskillige gange, men det var et fattigt hjem i 30'ernes krise, så det kunne der slet ikke blive tale om. Det var den gang, der skulle betales skolepenge, når børnene skulle i realskolen, så det var mest bøndernes børn, der fik den chance, selv om ikke alle havde de fornødne evner til en avanceret skolegang.

I fire år forsøgte min lærer at finde en udvej til, at jeg kunne fortsætte skolegangen, men det lykkedes ikke. Jeg ville lære noget, og da jeg var 12 år besluttede jeg, at jeg ville lære engelsk, for en nabo, en herlig sønderjyde, kom i vores hjem, og han spurgte, om jeg havde lyst til at følges med ham til undervisning i Aakirkeby.

Det havde jeg naturligvis, men jeg havde ikke anden transportmulighed end mine ben, så det kunne ikke rigtig blive til noget følgeskab.

Men jeg ville lære noget, så jeg sagde ja, og en gang om ugen gik jeg de fire km til Aakirkeby for at få undervisning. Det foregik kun om sommeren, så det var lyst endnu, når jeg skulle hjem igen, og der var ikke noget at være bange for.

Vi lærte engelsk efter naturmetoden, og jeg var meget stolt, da jeg ved min konfirmation selv kunne læse et telegram fra vores engelsklærer op efter spisningen. Med

sikker stemmeføring nærmest deklamerede jeg: "The best wishes to at happy future" og på alles opfordring oversatte jeg det så med det samme: "De bedste ønsker for en glad fremtid". Jeg var pavestolt, husker jeg tydeligt.

Hasselkæppe

Disciplin og orden var to ting, vores lærer satte højt, og der skulle ikke laves særlig megen ballade, før det blev straffet med repressalier. Jeg fik en rungende øretæve, og jeg mindes mange gange, hvor andre fik samme omgang. Den mere strenge afstraffelse foregik med tynde hasselkæppe, som synderen selv blev sendt ud for at hente i skoven lige uden for vore vinduer. Når den skyldige kom ind med sin hasselkæp, blev han afstraffet i alles påsyn, så vi kunne se, hvad vi havde i vente, hvis vi ikke opførte os ordentligt.

En af drengene mente at have fundet ud af, hvordan han skulle klare sig let igennem en afstraffelse, for han havde skåret en halvrådden kæp til. Den knækkede naturligvis, da læreren slog med den, men drengen blev øjeblikkelig sendt ud med besked om at skaffe en ny og helt frisk hasselkæp, og den snerpede rigtig modbydeligt, da den blev brugt, kunne vi andre godt se.

Jeg kunne ikke rigtig li' denne afstraffelsesmetode, for det virkede meget ubehageligt på mig. Dog var der enkelt gang, hvor jeg fandt det helt i sin i orden, og det var et forår, da pindsvinene begyndte at komme frem fra deres vinterhi. To af de større drenge fandt i middagsfrikvarteret på, at de skulle spille fodbold med et stakkels pindsvin, og det kunne de gøre uden at komme til skade på nogen måde, for de gik begge med jydetræsko med spidse snuder.

Legen blev brat afbrudt, da vores lærer observerede det fra sit vindue, og da de skulle straffes med de hasselkæppe, de havde hentet i skoven, glædede det mig, at han lagde ekstra kræfter i, da han fik dem lagt hen over skolebordet, så buksebagen var rigtig spændt. Nu var det ikke hverdagskost med disse hasselkæppe, for de blev kun brugt, når der skulle statuere et eksempel til skræk

og advarsel for hele klassen - og jeg kan godt huske, at det havde en præventiv virkning.

Der skete mange sjove ting i skolen, og i et middagsfrikvarter var vi nogle drenge, som fandt på, at vi skulle konkurrere om, hvem der kunne drikke mest vand. Vi bællede og bællede vand i os til den store guldmedalje, og så vidt jeg husker, fandt vi aldrig nogen vinder. Men alt det vand, vi havde stået og bællede i os, skulle naturligvis også ud, og selv om vi sad med spændte blærer, kom det øjeblik, hvor vi skulle ud på pissoiret for enhver pris. Og det gik som, når kørerne bisser, for da den første havde spurgt om at få lov til at gå ud og tisse, begyndte der en regulær udvandring, for alle skulle af med den store vandmængde igen - og gået lidt på klingen, hvorfor vi alle skulle rende på pissoiret, måtte vi rykke ud med vandhistorien, og vi blev simpelthen sendt uden for, så vi ikke forstyrrede undervisningen.